

28.11.2021. 10:26

Mrtva utrka u Arhivu HRT-a: Novi skener i rok od pet godina za digitalizaciju

ZAGREB, 28. studenoga 2021. (Hina) - Digitalizacija Arhiva HRT-a, najveće audiovizualne riznice novije hrvatske povijesti, jedan je od najvažnijih ciljeva projekta "e-Kultura – Digitalizacija kulturne baštine" u sklopu kojeg je nabavljen novi skener i najavljen ambiciozni rok - digitalizacija cijelog gradiva za pet godina.

"Iz ovog projekta digitalizacije kulturne baštine – Hrvatska radiotelevizija je stavila petogodišnje razdoblje u kojem bi mogla digitalizirati svoju arhivu, a mislim da je takav rok i za Hrvatski državni arhiv. Osobno bih volio da to bude i prije", kazao je državni tajnik u Ministarstvu kulture i medija Krešimir Partl.

Posebno je naglasio i kako su upravo za digitalizaciju Arhiva HRT, ali i filmova pohranjenih u Hrvatskoj kinoteci u sklopu Hrvatskog državnog arhiva, nabavljena dva skenera, svaki otprilike u vrijednosti milijun kuna. Uz optimalizaciju nove opreme i dodatnu edukaciju arhivara, proces digitalizacije tog kulturnog dobra sada će se ubrzati, ocjenjuje Partl.

Iz Arhiva HRT-a su, pak, pozdravili najavu državnog tajnika naglasivši kako se slažu s njegovim ocjenama u potrebi ubrzanja procesa digitalizacije, preduvjeta za očuvanje i korištenje te kulturne baštine koja je još sada najvećim djelom na "prastarim" medijima - filmu, dvoinčnim i jednoinčnim magnetskim vrpčama te analognim i digitalnim videokazetama.

"U ovom trenutku nemam službenu informaciju o vrsti filmskog skenera, no njegova procijenjena vrijednost govori o uređaju srednje produktivne razine. U odnosu na dosadašnju situaciju, filmski skener će omogućiti pretvorbu filmskog sadržaja u digitalni format što predstavlja značajan arhivistički iskorak Hrvatske radiotelevizije", kazao je Blago Markota, rukovoditelj Arhiva HRT-a.

No, s druge strane, ogromni značaj Arhiva HRT-a u cjelokupnom projektu očuvanja hrvatskog kulturnog dobra dokazuju i manje poznati podaci iz dokumenata koji su prethodili projektu "e-kultura – Digitalizacija kulture baštine" (DBK) Ministarstva kulture i medija, predstavljenog lani u ožujku i vrijednog više od 40 milijuna kuna od kojih se 80 posto sufinancira iz Europskog fonda za regionalni razvoj.

Skroman početak predstojećeg posla na digitalizaciji Arhiva HRT-a

Prema "Izvješću o analizi trenutnog stanja" iz 2018. koje je prethodilo projektu navodi se da HRT "posjeduje digitalnu i digitaliziranu građu od 250 TB (terabajta) što je 41,78 posto ukupne veličine digitalne i digitalizirane kulturne baštine svih (hrvatskih) institucija. Konkretno, prema tom izvješću – Nacionalna i sveučilišna knjižnica ima digitalizirano "samo" 70 TB, Ministarstvo kulture 21, a zagrebački Muzej za umjetnost i obrt, primjerice, samo šest terabajta.

Iako su s javne radiotelevizije potvrdili da od svih hrvatskih institucija prednjače u postocima ostvarene digitalizacije, ističu da je to tek skroman početak predstojećeg posla na digitalizaciji njihovog Arhiva, a naročito materijala nastalog do 1990.

"Navedene informacije su točne. Također, pretpostavljamo kako će zbog visoke kvalitete digitalnog filmskog zapisa ukupna potrebna količina prostora za digitalni pohranu, nakon završene digitalizacije iznositi više od 20 PB (petabajta) uz godišnji prirast do pet posto novih digitalnih sadržaja", kazao je Markota.

Navedeni petabajti daleka su budućnost jer, kako ističu, tek se treba pobrinuti o prebacivanju na digitalni format sadržaja sa starih filmova, magnetskih vrpci i videokaseta, tehnološki neznatno naprednijih od većini poznatog VHS-a.

Naime, kako ističe rukovoditeljica Odjela Audiovizualnog gradiva HRT-a Jasmina Tunjić, od 1956. kada je u Hrvatskoj počelo televizijsko emitiranje cijeli se program snimao na filmskoj vrpici i takvog materijala u Arhivu, "srcu" HRT-a, pohranjeno je u iznimno velikoj količini – procjenjuje se oko 37.000 kutija filma ili približno toliko sati programa. Osim

toga, tu su i dvoinčne i jednoinčne magnetske vrpce kojih ima više od 10.000 koje sadrže desetke tisuća sati djelomično nepregledanog i nekategoriziranog arhiviranog programa te, zaključno, sadržaji na U-maticu i Betacam, uvedenom nešto prije 1990.

Za razliku od televizijske, radijska arhiva gotovo u cijelosti digitalizirana

Ukupno su to stotine tisuća sati arhiviranog s televizijskog programa, ali i filmova i sada već kulturnih dramskih serija što je 2012. bilo proglašeno kulturnim dobrom. No, tek sada započinje "mrtva utrka" s digitalizacijom i eventualnom restauracijom tog iznimno vrijednog materijala za koji odnedavno pokazuju veliki interes šira i stručna javnost, ali streaming platforme, uključivši Netflix i HBO.

"Mi smo tu na samom početku digitalizacije i ogroman je posao pred nama. Neću govoriti o postocima jer su mali pa je onda tome i beznačajno govoriti. Ali, krenuli smo i to je najbolja stvar što se dogodila" kaže Tunjić. Ističe i kako su ovoj godini, nastavljajući se na prošlogodišnje planove, krenuli sa "spašavanjem"- digitalizacijom materijala s dvoinčnih magnetskih vrpca s planom digitaliziranja njih oko trećine.

Tunjić ističe i kako je, za razliku od televizijske, radijska arhiva gotovo u cijelosti digitalizirana jer su troškovi digitalizacije njihovih materijala ipak bili značajno manji, a i postupak je bio puno jednostavniji. No, zaključuje i kako je digitalizacija svojevrsni "Sizifov posao".

"Činjenica jest da se digitalizacija nikada neće završiti jer kada završimo s ovim digitaliziranjem, već će se morati obrađivati drugi formati. Nakon generacija medija na kojima se snimalo – od filmske vrpce, dvoinčne i jednoinčne magnetske vrpce, U-matika, analognih i digitalnih videokazeta, došli su novi formati koji će se morati čuvati. Samo što pretpostavljam da će se iz jednog formata u druge moći puno brže i lakše digitalizirati nego što je sada na ovoj razini", kazala je Tunjić.

No, digitalizacija možda jest i "Sizifov posao", no tako očuvani sadržaji moraju biti još restaurirani da bi eventualno bili zanimljivi novoj publici ili potencijalnim medijskim partnerima zainteresiranima za otkup i prikazivanje na drugim platformama. Restauracija ili rekonstrukcija nekih od kapitalnih djela na HRT-u je, ipak, teku u začetku.

Televizijski "Portreti i susreti" - prvi i najuspješniji primjer

Prvi i dosad najuspješniji primjer toga bili su legendarni televizijski "Portreti i susreti", serija urednice Irene Vrkljan, emitirana od 1960. do 1969., projekt koji je na svjetskoj konferenciji audiovizualnih arhiva bio nagrađen u kategoriji očuvanja arhivske građe.

Iza tog višegodišnjeg HRT-ova projekta stajala je ekipa vrhunskih profesionalaca a čelu s urednicom te legendarne serije Irenom Vrkljan, voditeljicom projekta Tajanom Prpić i "pridruženim" redateljem Leonom Rizmaulom.

"Uspjeli smo rekonstruirati pedeset epizoda te serije u vremenskom razdoblju od tri godine. Rekonstrukcija je korak više od digitalizacije i restauracije jer smo prilagođavali i obnavljali sadržaj po scenariju i zamislila autorice Irene Vrkljan. Serija je bila sačuvana samo na 16-milimetarskoj filmskoj vrpci, uspjeli smo rekonstruirati bitne dijelove, no sliku smo presnimili u telekinu u SD kvaliteti. Završni bi korak sada bio zamijeniti sliku u HD", kazao je Rizmaul.

Restauracijom digitaliziranog sadržaja obnavlja se izgubljeni sjaj djela – prvenstveno slika, ali se i postižu i zadovoljavaju tehnički standardi za prikazivanje na drugim medijima, uključivši i streaming platforme. Prema posljednjim informacijama s HRT-a, upravo novi mediji povećavaju interes za arhivski sadržaj HRT-a.

"Hrvatska radiotelevizija nakon pokretanja sustava za digitalizaciju filma planira pokrenuti i restauraciju kroz izgradnju internog i eksternog modela kako bismo osigurali razvoj značajne arhivističke niše koja u konačnici može rezultirati povećanjem izvoznih usluga Republike Hrvatske. Interes za sadržaj Hrvatske radiotelevizije pokazuju osim domaćih i strani medijski partneri. Primjećujemo pozitivan trend te očekujemo da će nakon digitalizacije i restauracije interesa za arhivski sadržaj Hrvatske radiotelevizije dodatno rasti", zaključio je Blago Markota, rukovoditelj Arhiva HRT-a.

**Serijal članaka o Arhivu HRT-a do 1990. napisan je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije te temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.*

Piše: Miroslav Edvin Habek

Mrtva utrka u Arhivu HRT-a: Novi skener i rok od pet godina za digitalizaciju

(Hina) xmeH yam